

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

עין משפט נר מצוה

בר אמי פ"א מהלכות
שטתה ויובל הלכה יט
וע"ש:
כה ב מ"י פ"ד מהלכות
אקרוי מונח הל"ז ז'
כו ב מ"י פ"ד מהלכות
בכורות הלכה יד סגמ
ע"ש ר"י:
כו ד מ"י פ"ג מהלכות
אקרוי מונח הלכה ז'
כח ב מ"י פ"ד מהלכות
כ"ב ז מ"י פ"ד מהלכות

שיטת מקובצת

וא אמרת אות' ח נמחק:
ס מן הכלאים והטריפה:
ח הוא ומיעט חמטת:
ז הוא דליפט ממשער:
ח ט"י כגון נמחק: ו שבתוך
השירה: ו ט"ו אורו נמחק:
ט השענה שכבודו יותר:
ו והשירי כולו כנגדו:
ז ופלו ו חמטת: ו ט"ו אין
שוין אלא: יט חד וחד
ואותו: יט וזו הוי מולחף:
יז הני דמחשבתין חסי'
וע"ש דמ"ג נמחק:
ו רבינו דלשיתו:
עו ואנדרוגינוס קסבר:
יז היא אחד מ"ח:
יט דאיה אלא בעלת מוס
בעלמא:

רבינו גרשום

ואודא ר' יוחנן לטעמיה,
לדי' ליה בריה דרמאוס הכי
מחזירין זה לזה ביובל דאין
אין והו' חלקו ומגיעו:
אף שורך וצמח בכור לך.
שיאה חלקך ואין בריה.
אבל שדה של ירושה לרא'
מכר הוא אימא לא ליהדר:
ואי אשמעינן שדה ירושה
דמחזירין זה לזה דכלקוחות
הן הנינו חומרא. אבל הכא
גבר מעשה בהמה אי משוינן
לה כלקוחות היינו קולא
דפסירי ממשער אימא לא:
אי נמי אי אשמעינן אשדה.
הן דכלקוחות הן ומחזירין
משום דמתחלה כלומר
השאה כי מחזירין שייך
כל זה וחד ליה חבירה כי
כמתחלה. כמשיקרא קודם
חלוקה ופסיקין קרא דכתיב
שחבו ארץ לאחורתי הילכך
קאמר אין בריה כי היכי
דמחזירין אבל הכא מעשר
היה דלית ביה דין חזרה
ביובל אימא ליהוי בריה
קמ"ל דלא: שכנגד הכלב
אסורין: כל העשרה לרא'
דיעני הוי ניהו הוי מחזיר
לכל חלולין: אי דשור כולחי.
עשרה כהודי כל חד וחד
שור כמו תלמידי הכי נמי
דאמרינן ליברר חד כנגד
הכלב: דהאי משוה שייך
בכולהו י' וילכא בריה
אסורין להקברה: כל שמתה
אמו: כשנולד זה או נשחטה
שור פירש למיתה זה
לחיים: והשלח קיים. העור
שלה שיכול אדם לכרובי
בעור אמו ולחמורו בו אין זה
יתום: שור או כשב. שיאה
מיוחד שור או כשב פוט
לכלאין: ומא כן במעשר
פוט לטרפה (שבולד)
דכתיב כל אשר יעבור
על לטרפה שאינה עוברת
אף לחלן בקדשים פוט
לטרפה: ומשום אין כנס.
דקסבר דבריה היא: ואי לא
גמר. הן גופייהו דמעט
אמו: ליה: איתקש לא תגן.
דכתיב בהך קרא: קסבר
ספיקא הוא. וממה נפשך
אי זכר הוא אי נקבה היא
חייב במעשר: ביובא דופן

ואודא רבי יוחנן לטעמיה. דאין צרייה: דאין צרייה דרבי
יוחנן: כהא א"ר יוחנן. דאין צרייה ופטורין משום דמעשר בהמה
איתקש לבכר כדכתיב (שמות כג) בכור צניף נתן לי כן מעשה וגו':
בכורו לך. שגולד בדרשותך: ואי אשמעינן שדה. הוה אמניא
דהיא קאמר רבי יוחנן משום דלחומרא
אזיל משום ספיקא אבל הכא דלוקולא
הוא ו דמיפטור מנמער אי נמי
למתחלה דלגבי יובל צעינן שמהא
חוזרת קרקע למתלה שהיתה צידה
אבל גבי מעשר ליהא למימר הכי:
וכן השופטין. כנסתה תמורה צפרק
כל האסורין: אחד נטל עשרה טלאים
ואחד טענה טלאים (י) וכלב עמהן
אותן עשרה טלאים שכנגד הכלב
אסורין למנוח דלמד מהן היה חילופו
של כלב והיה מחזיר כלב ולא ידעין
הי ניהו: שעס סגול. המעשה שעס
הכלב לית זכו איסורא: אי דשור ונולדו
להדדי. שכל כשב צדאותן טענה יש
לו חזר צדאותן העשרה שמה כמותו
ונמלא שהעשירי כנגד הכלב הכי נמי
דיש צרייה ונטול אחד צמחירי כלב
ואוכלו והשאר מותרין לגזיה: כהא
במאי עסקין. דכולהו אסירי ט' כגון
דלא שור האדדי שמשעה ככשים צמחיר
ו עשרה שוין יותר ממשעה שעס
ו איתו הכלב והכלב שיה אה העשירי
ואותו משוה שזין אותן טענה
ט' שכנגדן יותר ממשעה שעמו דהשתא
הוי מחזיר כלב שוק כלל המעשה
שכנגדו כלל מד פורתא והעשירי
ט' כנגדו. והמורה גריס כגון דשור כל
חד וחד ארבעה זוזי ופליגי פ' חומשא
וכלכא חמשא זוזי דההוא זוזא שייך
ואמי ככולהו ופירושא הכי דשוי כל
חד וחד מלכות עשרה שכנגד הכלב
ד' זוזי ופליגי חומשא דזוזא נמלא שכל
העשרה שוין ארבעים וחד זוזי טענה
חלפי חומשין עושין ה' חומשין דהיינו
זוזא והכלב שיה ה' זוזים נמלא שמשעה
ואחרי מ"ה שכנגד הכלב
שעמו אינן י"א) אלא כ"ו זוזי ואיהו
מנשא הוי ארבעין וחד השתא לא
שוו אותן שעס הכלב אלא ד' זוזי כל
חד יט ואותן שכנגד שור כל חד
ד' זוזי ופליגי חומשא דזוזא נמלא
שכלב משוה אה כולס וזכא אותן
שכנגדו שייך חילוף הכלב איתו חלי
חומש שכל אחד שיה יותר על ארבע
זוזי יט מחילוף שכנגד איתו זוזי שכלב
שיה יותר מארבע: מתנני' יל
שמהא אמו. בשעת לידה. וכל טעמא
דמתניתין מפרש בגמרא: והשתא
קיים. והעור קיים: אין זה יסוף.
בגמרא [ע"ש] מפרש טעמא: גמ' שור או
כשב. גבי שאר כל הקדשים כמי:
נדמה. שאמו רחל והוא דומה לעז:

ואודא ר' יוחנן לטעמיה פ' דא"ר אמי א"ר יוחנן
האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה
ביובל וצריכי דאי אשמעינן הכא כהא קאמר
ר' יוחנן דומיא דבכר מה בכך בכור לך אף
שורך וצמח בכור לך אבל שדה מכר הוא
דאמר רחמנא ליהדר ביובל ירושה ומתנה
לא ואי אשמעינן שדה לחומרא אי נמי
לכתחלה אבל הכא אימא לא צריכא מיריבי
וכן השותפין שחלקו פ' אחד נטל עשרה ואחד
נטל תשעה וכלב שכנגד הכלב אסורין
שעס הכלב מותרים (כ) ו ואם אמרת יש
ברירה (ג) ליברור חד מינייהו לבהדי כלב
ולשקול והך לישתרו אמר רב אשי אי דשור
כולהו להדדי ושוי האי כלבא חד ומשהו והאי
משהו משך ואתי בכולהו: מתנני' הכל כנסין
לדיר להתעשר חוץ מן (ד) ט' כלאים יטרפה
ויצא דופן ומחוסר זמן ויתום אוזיה ויתום ואח"כ
ילדה ר' יהושע אומר אפי' נשחטה אמה והשלח קיים אין זה יתום: גמ' מנא
ה"מ (ז) דת"ר ישור או כשב פרט לכלאים או עז פ' פרט לגדמה כי יולד פרט
יליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט ילמחוסר זמן תחת אמו פרט ליתום רבי
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת השבט ונאמר
להלן תחת אמו מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות
הללו ומה כאן פרט לטרפה אף להלן פרט לטרפה הכל לאיתויי מאי לאיתויי
הא דתנו רבנן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחזיר וטומאום
וטומאום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש
מקדשים הני נמי לא ואי לא יליף הני מנא ליה לעולם גמיר והני רחמנא
רבינו דכתיב כי משחתם בהם מום כם לא ירצו לכם (ח) ותאנא דבי רבי
ישמעאל כל מקום שנאמר בו השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה
דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודה זרה
דכתיב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה
וכל שהמוס פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו וכל שאין המום
פוסל בו אין דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו והאי מעשר הואיל ולא
פסיל ביה מומא דכתיב לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו דבר ערוה ועבודה
זרה נמי לא פסיל ביה רובע ונרבע דבר ערוה מוקצה ונעבד עבודה זרה
ואתנן דבר ערוה ומחזיר איתקש לאתנן טומאום ואנדרוגינוס קסבר ספיקא
הוא ר"ש בן יהודה אומר [בו] קסבר (א) ספיקא הוא פ' מיעט רחמנא גבי
קדשים זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומאום ואנדרוגינוס מעשר נמי גמר תחת
תחת מקדשים ת"ר הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים והטרפה
דברי ר"א בר' יהודה איש כפר ברתותא שאמר משום ר' יהושע אמר ר"ע
אני שמועתי הימנו אף יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ות"ק אי גמר תחת תחת
מקדשים הני נמי לא ואי לא גמר בשלמא טרפה כל אשר יעבור תחת השבט
כתיב פרט לטרפה שאינה עוברת אלא כלאים מנא ליה לעולם גמר וביוצא דופן
סבר

בא עין כה. מה. לעיל נב:
ב"ק סט: יטלה א"ר:
א תמורה ג' (א) וסע ע"ש:
ד) ונעלי י. ופי' (א) ע"ז
ב: מסדקין מ. תמורה ס:
חולין כ. ג) ג' חלמה היה
לפי ד"ס וי"ל כיהי הוא י"ק.
ו) ולקמן נ. מנחות. חלמה
ט. חולין ק"ו. ח) ח"ל כלאים
ט"ק. ט) וי"ט היטע חוס' חולין
ק"ו: ד"ה פ"ט. ו) ונחלין
כ. ד"ה כ"ו. ח) וד"ה כי
פליגי.

תורה אור השלם

1. שור או כשב או עז כי
יולד ויהי שבעת ימים
אמרו ויהי חמטת
והלא יצדח לקרבו אשה
ויקרא כב ט
2. וכל מעשר בכר וצמח
כל אשר יעבר תחת השטח
העשירי יהיה קדש ליה:
3. ומדן בן בכר לא תקריבו
את לוחם אלהים כהן
אלה כי משתקם בקם מום
קם לא יקרו לבם:
ויקרא כה כה
4. וקרא אלהים כי תקריבו
ודחה נשחתי כ" השחית
כל בשר את דרכו על
הארץ:
5. פן תשחיתון ועשיתם
לכם פסל תמונת כל סמל
תבנית זכר או נקבה:
דברים טו טו
6. לא יבקר בין טוב לרע
ולא ימירנו זאם וקדש
ימירנו וקדש הוא ומחזירנו
יהיה קדש לא יקרא:
ויקרא כו כ

הגהות הב"ח

גמ' ששם הכלב מותרים
ואי חמטת: (ג) שם מותרים
מן חן הכלאים והטריפה
והי כל שמתה אמו או
שמשחה וכו' אפי' נמלא
אמו: (א) גמ' פ' חן הוה
אומר קסבר לאו ספיקא א"ר
והי ומעשר נמי: (ה) וי"ש
ד"ה אחד נטל זוזי וכלב סגול
ואחרי מ"ה שכנגד הכלב
עשרה הטלאים שכנגד
אותן שהכלב עמהן ס"ד
ואחרי מ"ה אסורין: (כ) ד"ה
כהא במאי וכו' נמלא שמשעה
שעמו אינן שוין אלא ל"ו
זוזי:

מוסף רש"י

האחין שחלקו לקוחות
הן. ולא אמרינן ויבקר כלל
אחד חלקי יתשמו וירועה כלל
חומרי צינור. אלא שמה חלק
הכלב ליה הוי עלו והוי
החלפו חלקיהם והו' ליה
לקוחות ומחזירין זה לזה ביובל
(ביצה ד' וכו' ב"ק ס"ח)
וחזר צינור למחילתו משום
מלכות זכר והער שגילה
דמעיקרא גיטין פ"ה) וחזרין
ומלוקן (לש"י נ"ב). אף כאן
פוט לכל השמות הללו.
אפי' דבעל מוס נכנס ליר
מלכות זכר אי און נכנסין
(חולין פ"ג). דכתיב. גבי
קרנותו. כי משחתם בהם
מום כם. לא ירעו לכם. דבין
השחמה בין מום פוסלים הם.
לשחמה: וי' וי' וי' וי' וי'
(חולין כ"ג). דבר ערוה.
רובע ונרבע. ועבודה זרה.
עבד ונעבד. שחמטתו וחתמה.
(שם). כי השחית כל בשר.
בדור המנוח כתיב. וזר
המנוח עמיהו קלקו דכתיב
(בבבא ש"ס) ויקחו להם נשים
וגו'. והיי מקוקל לנשי רשעין
וכלל בהמה ומה (חולין שם).
וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
עוברת. כגון שחמטו רגליה
עוברת. כגון שחמטו רגליה

משהו משך ואתי בכולהו: מתנני' הכל כנסין לדיר להתעשר חוץ מן (ד) ט' כלאים יטרפה ויצא דופן ומחוסר זמן ויתום אוזיה ויתום ואח"כ ילדה ר' יהושע אומר אפי' נשחטה אמה והשלח קיים אין זה יתום: גמ' מנא ה"מ (ז) דת"ר ישור או כשב פרט לכלאים או עז פ' פרט לגדמה כי יולד פרט יליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט ילמחוסר זמן תחת אמו פרט ליתום רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת השבט ונאמר להלן תחת אמו מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו ומה כאן פרט לטרפה אף להלן פרט לטרפה הכל לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחזיר וטומאום וטומאום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש מקדשים הני נמי לא ואי לא יליף הני מנא ליה לעולם גמיר והני רחמנא רבינו דכתיב כי משחתם בהם מום כם לא ירצו לכם (ח) ותאנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר בו השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודה זרה דכתיב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה וכל שהמוס פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו והאי מעשר הואיל ולא פסיל ביה מומא דכתיב לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו דבר ערוה ועבודה זרה נמי לא פסיל ביה רובע ונרבע דבר ערוה מוקצה ונעבד עבודה זרה ואתנן דבר ערוה ומחזיר איתקש לאתנן טומאום ואנדרוגינוס קסבר ספיקא הוא ר"ש בן יהודה אומר [בו] קסבר (א) ספיקא הוא פ' מיעט רחמנא גבי קדשים זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומאום ואנדרוגינוס מעשר נמי גמר תחת תחת מקדשים ת"ר הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים והטרפה דברי ר"א בר' יהודה איש כפר ברתותא שאמר משום ר' יהושע אמר ר"ע אני שמועתי הימנו אף יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ות"ק אי גמר תחת תחת מקדשים הני נמי לא ואי לא גמר בשלמא טרפה כל אשר יעבור תחת השבט כתיב פרט לטרפה שאינה עוברת אלא כלאים מנא ליה לעולם גמר וביוצא דופן סבר